

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC SI DE INFORMATII — DIN VALEA CRISULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDACTIA SI ADMINISTRATIA:
BRADABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Institutiuni si banchi 150 lei
Muncitori minieri 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Pentru pomenirea eroilor noștri

O datorie creștină și națională ne cere azi, mai mult decât în trecut, să ne aducem aminte de cei ce s-au jertfit pentru binele și fericirea neamului românesc, de pe culmile munților Apuseni. Până la înfăptuirea unității noastre naționale, în 1918, pomenirea și sărbătorirea eroilor noștri Horia, Cloșca și Crișan, apoi Avram Iancu, erau socotite de stăpânițorii de ieri — Unguri — trădare de patrie și după legile lor te pomeneai în temnițele vestite din Seghedin sau Vácz. Niți cununii de flori nu era permis să așeză pe mormintele lor. Abia azi astăzi că tinerii Români de pe acelea vremuri că urmau școlile înalte, pentru a se face preoți, doctori, avocați, ingineri, profesori etc. în ascuns și adeseori noaptea împodobeau mormintele eroilor noștri, cu cununii, de flori naturale, legate cu panglici tricolore: roșu, galben și albastru. Stăpânițorii noștri de pe acelea vremuri nu ne-au dat voie să ridicăm cruci sau monumente vrednicilor bărbați de neam românesc: iar bisericuțele noastre de lemn le zdrobiau cu tunurile în fața generalilor lor ca astfel să nîmicească orice urme, care ar putea avea însemnătate pentru existența neamului românesc, în Ardeal.

Nu au putut însă zdrobi credința în D-zeu, și prin acesta neamul românesc a învins toate greutățile până la venirea marelui praznic al națiunii române: Unirea tuturor provinciilor românești cu țara mamă, care s-a săvârșit în 1918.

Azi, stăpâni la noi în casă, se cuvine să ne aducem aminte nu numai de eroii noștri naționali ci și de locurile unde s-au petrecut întâmplări mai însemnante... Știți cu toții că revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan din 1784 s'a inceput în Brad, Mesteacăn, Crișcior și Curechiu. Ați auzit dela moșii și strămoșii voștri că în adunarea Românilor dela Blaj, în 1848, Avram Iancu a descărcat un pistol în aer strigând „Între noi și Unguri numai pistolul poate hotărî” și la strigătul lui toți Români din Munții Apuseni au prins armele și l-au urmat. Ați auzit că la Mihăileni, Buceș, Vălișoara și Hălmagiu s'au dat lupte înverșunate între Români conduși de preoți și alți oameni cu carte și între armata ungurească, condusă de ofițeri îscusiți. Aceste locuri pentru noii Români sunt mai grăitoare decât Königslütz, Custoza, Solferino, Austerlitz și totuși nu se află pe ele nici o cruce de lemn care să

spună și să amintească trecătorului despre faptele petrecute aci.

La inițiativa profesorilor dela liceul ort. rom. „Avram Iancu” din Brad, s'a format un Comitet de organizare, condus din toți bărbații mai învățați, mai buni și mai cinstiți ai Zarandului, care va ridică monumente grăitoare... pe acele locuri. Excursioniștii cari ne cercetează în fiecare an se vor opri în fața acestor monumente și vor căuta măretele și viațele fapte ale moșilor și strămoșilor noștri. Pentru ridicarea troițelor invităm pe fiecare Român, după puterile sale, să contribue la adunarea fondurilor trebuințioase, aşa după cum părinții noștri au contribuit pentru ridicarea liceului din Brad, care astăzi este mândria Zarandului.

Numele tuturor Românilor, cari vor dărui pentru ridicarea celor 10 troițe, se vor publica în ziarul Zarandul.

CANDIN CIOCAN.

Frați Zarandeni,

La toamnă se împlinesc 150 de ani dela Revoluția lui Horia. După cum s'a publicat și în ziare, toți Români din munții noștri se pregătesc să facă o sărbătoare frumoasă pentru pomenirea strămoșilor, frânti cu roata de asupitorii noștri de pe vremuri.

Scoala de arte și meserii din Zlatna ne face 10 cruci frumoase de piatră în stil românesc (troițe), pe cari se vor scrie întâmplările din revoluție, iar dl profesor universitar dela Cluj, Dr. I. Lupaș va scrie istoria acestor vremuri. Pentru acoperirea cheltuielilor direcționei societății »MICA« a aprobat o sumă frumoasă de bani, care însă nu e de ajuns.

E datorința noastră a tuturor celor din »Tinutul Zarandului« să împlim ce se mai cere.

Apelăm deci la toți frații Zarandeni, să contribue cu cât le va ajuta D-zeu, ca să putem face o pomenire demnă de strămoșii, cari și-au jertfit viețile pentru desrocirea noastră.

Apelăm îndeosebi la frații minieri, cari în criza de astăzi sunt totuși într-o situație mai bună decât plugarii.

Comitetul de organizare: Președinte, Dr. Ioan Radu; Secretar, Candin Ciocan.

In vestita adunare dela Alba-Iulia, din 1 Decembrie 1918, Vasile Goldiș are un rol preponderant, fiind acela care redactează actul unirii Ardealului cu România și care-l prezintă Marei Rege Ferdinand I.

După unire lucrează mai departe la întărirea României noi, căutând să îndeplinească pe lângă unitatea geografică și cea sufletească a neamului românesc.

A fost de mai multe ori ministru și președinte al Societății „Astra”, pe care a condus cu multă înțelepciune și prietenie până acum doi ani, când din cauză de boală a demisionat.

Din toate faptele vieții sale reiese spiritul de jertfă și de abnegație. Din tot ce a lucrat și a făcut nu a căutat mărire sa personală ci numai mărire neamului său. Pentru aceasta numele său este scris între cei mai mari binefăcători ai Românilor. Fiecare Român are datoria de a rosti o rugăciune pentru odihnă sufletească a lui V. Goldiș. Odihnească C. D. R.

Emanoil Gojdu

In luna aceasta s'au împlinit 64 de ani dela moartea lui Emanoil Gojdu, care a fost citorul celei mai mari Fundațiuni a Românilor din fosta Ungariei „Fundătuna Gojdu“.

Acest mare binefăcător s'a născut în Oradea la anul 1802 și după terminarea studiilor a ajuns în Budapesta unul din cei mai vestiți advocați; iar mai târziu consilier la Inalta Curte de casătie, din capitala Ungariei. Pentru scurtă vreme a fost și prefect al județului românesc Caraș, în Lugoj. Aici îndeosebi s'a validat el ca bun Român și introducând limba românească de limbă oficială a județului, ceeace poate numai în județul nostru Zarand, de pe vremuri s'a mai putut face. Dar și în Budapesta casa lui era casă deschisă pentru toți studenții Români, cari învățau pe atunci la universitatea de acolo.

Așa de mult a iubit el pe studenții Români ridicăți cei mai mulți din opinia și cari luptau cu săracia și cu multe necazuri pe la școli străine, încât la moartea sa din anul 1870 a lăsat prin testament întreaga sa avere ca Fundațiune, din venitul căreia să se dea burse (ajutoare) studenților săi la învățatură, dar săraci. Această fundațiune a pus-o în grija unui Comitet în frunte cu Mitropolitul român ortodox din Sibiu.

Mulți studenți Români săraci s'au împărtășit până la răsboiu cel mare cu ajutorul însemnat din „Fundătuna Gojdu“, fără de care mulți dintre ei n-ar fi putut studia. Putem spune, că aproape toată floarea învățăților noștri Români din Transilvania de lege ortodoxă a fost ajutată din această fundațiune. Unii dintre acești intelectuali Români au ajuns la situații înalte în România de azi. Până la anul 1916 au fost ajutați 6000 de studenți Români ortodocși dela toate școalele din țară și strainătate.

Astăzi avere „Fundătunii Gojdu“, care se prețuiește la aproape 200 milioane lei și care se găsește în Budapesta este secvestrată de guvernul unguresc încă din 1918; iar Comitetul pus s'o chivernisească nu are posibilitatea deocamdată să împărtească burse elevilor și studenților din ea, aşa cum a hotărît în testamentul său fericitor binefăcător.

Românii din Ardeal așteaptă, ca factorii cu cădere să dea tot sprijinul necesar Mitropoliei noastre, ca să ajungă că mai curând în stăpânirea averii acestei însemnate fundațiuni, ca ea să-și poată relua rolul binefăcător, ce l-a avut în curs de aproape 50 de ani dela înființarea ei.

Fie, ca pilda vieții și a faptelor lui să o avem în continuu înaintea ochilor noștri și să determine și pe alții la fapte nobile și ruimoase.

Pr. V. P.

Vasile Goldiș

Sâmbătă în 10 Februarie la ora 9 dimineața s'a stins din viață la locuința sa din Arad, marele român, luptătorul politic și cultural al Ardealului, Vasile Goldiș.

S'a născut la 1862 în comuna Seleuș din județul Arad. A fost fiul preotului Isaia Goldiș. Tatăl său a fost mutat din Seleuș la Cermeiu, unde a condus cu dragoste și devotament biserica ortodoxă din această comună, timp de cincizeci de ani. În comuna Cermeiu și-a petrecut Vasile frumoșii ani ai copilariei și ai tinereții, aici și învățat mai întâi carte românească dela învățătorul confesional Nicolae Albu.

Pe la vîrstă de 10 ani a fost dus la liceul unguresc din Arad. Aici a fost printre cei dintâi elevi, lăudat totdeauna notele cele mai mari la învățătură. Terminând liceul din Arad și-a continuat învățătură la universitatea din Budapesta și Viena. Aici, dela profesori străini de neamul său, și-a câștigat frumoasa învățătură pe care a pus-o în slujba patriei sale. Ca student universitar a fost totdeauna între cei dintâi lucrând, pentru neamul său, în cadrul societăților studențești pe cari le aveau România din Ardeal la Budapesta și Viena. De aici s'a întors ca profesor la Ca-

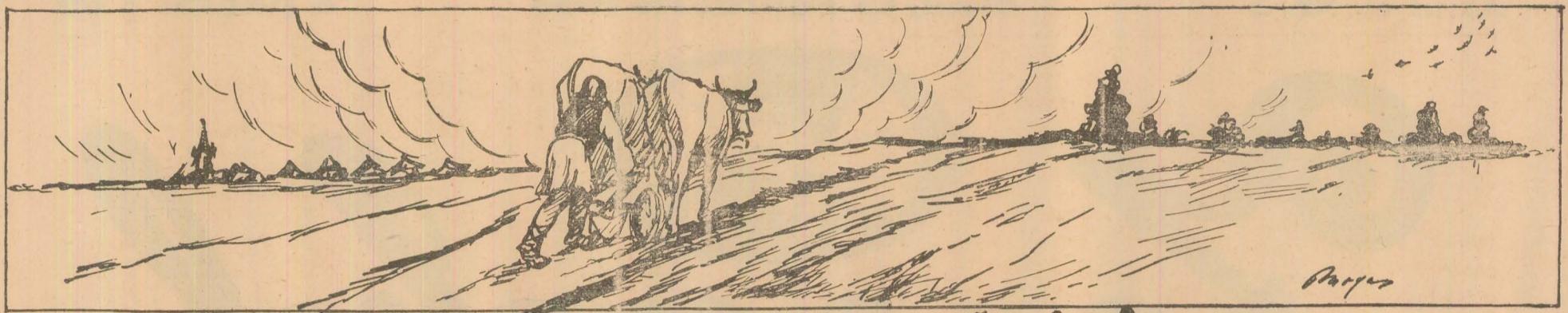
ransebeș și în urmă la liceul confesional din Brașov. Aici a stat 12 ani, infiltrând în sufletul copiilor, cari îi avea în grija sa, dragostea de tot cei românesc.

La 1901 a fost numit secretar al Consistorului din Eparhia Aradului; unde a pus o muncă și stăruință pentru ridicarea și întărirea Bisericii strămoșești.

Între bărbații cari au lucrat și au luptat la înfăptuirea unirii V. Goldiș a avut un rol important, contribuind cu puternica sa personalitate la realizarea ei.

In timpul stăpânirii ungurești, când ori ce acțiune românească era persecutată, V. Goldiș era la locul întâi, expunându-se multor persecuțiuni, dar pregătind prin aceasta sufletul poporului Român din Ardeal, pentru marile evenimente ce aveau să urmeze după răsboiu mondial. El este acela care formulează vestita rezoluție, cunoscută de Dr. Vaida Voevod în Parlamentul din Budapesta, prin care România din Ardeal își spuneau răspicat cuvântul, că nimea nu mai poate dispune de soarta lor în viitor, afară de comitetul executiv al partidului național român.

Acest act este de fapt declararea de independență a Românilor ardeleni.

= DE-ALE PLUGĂRIEI =

Lucrări de iarnă în grădina de pomi

Toată regiunea Bradului, și în general regiunea Munților Apuseni, este specială cultivarea pomilor roditori. De fapt gospodarii se ocupă cu pomii roditori, dar îngrijirea lor lasă mult de dorit. Numai dela pomii sănătoși și bine îngrijiti trebuie să ne așteptăm la roade bune și multe. Dacă gospodarii noștri ar da mai multă atenție îngrijirii pomilor, pe cari și sunt în grădină și în jurul casei, recolta din fiecare an ar putea fi de două ori aşa de mare și deci și câștigul gospodarului s-ar mări.

Din căte am văzut în regiunea întreagă, pomii sunt lăsați peste iarnă în voia lui Dumnezeu și gospodarul, deși trece în fiecare zi pe dinaintea lor, nu le dă nici un ajutor. Pomii sunt plini de mușchi, netăiași și necurățați; omul plin de păduchi și râne nu este aşa de bolnav ca acești bieți pomi sănătoși să le sug toată hrana (mâncarea).

Cei mai mulți dintre gospodari au puțin de lucru peste iarnă; sau au copii și nevastă acasă care sărăcă și nevăză acasă cum să lea pomii. Nu trebuie să lăsăm toate aşa cum ni le-a lăsat moșu și strămoșu; atunci erau alte vremuri.

Vă voi arăta pe rând cum trebuie îngrijiti pomii iarna:

Primul lucru ce trebuie făcut este tăerea. Când trebuie ea făcută? Acolo unde gospodarul are timp este bine să se facă toamna. Se poate face însă în tot timpul iernii, atunci când temperatura nu este mai scăzută de -5 grade. De exemplu aşa cum este acumă vremea se poate face tăerea între ora 11 înainte de masă până la ora 4 după masă.

Ce trebuie tăiat? Toate crengile (cloambele) care sunt prea dese, care se încrucisează, se freacă sau atârnă în jos trebuie tăiate.

După aceasta, toate tăeturile trebuie să se vindece mai repede. Este ca și leacul pus pe rana unui om. Cătranul se găsește gata în orice prăvălie și costă 15 lei Kgr.

După ce tăerea s-a făcut, pomul trebuie curățit de cojile putrede și de mușchi. Sub aceste coji sunt ouă și larve de tot felul de insecte (gângăni) care la primăvară, dacă nu sunt omorâte vor umplea tot pomul și fructele vor fi puține și rele. Cum trebuie făcută curățirea? Se va întinde un cearceaf (lepedeu) în jurul pomului și cu o perie de sărmă sau cu un cuțit de lemn sau alte unelte speciale se vor curăța bine toate cloambele și trunchiul. Tot gunoiul va cădea pe cearceaf și aşa se adună și se arde. Trebuie negreșit arse căci numai aşa putem fi siguri că toate ouăle de gângăni sunt moarte.

Când pomii sunt prea plini de mușchi, și trebuie mult lucru ca să fie curățați, acestia se pot nimici prin stropire cu anumite zămură care să ard iar pomului nu să strică. O astfel de zămură se pregătește din: 2 Kg. piatră vânătă, 2 Kg. calaican (gală), 100 litri de apă.

Se încălzește într-o căldare, 10 litri de apă; atâtă ca apă să fie călduroasă ca să putem fiind degetul în ea. În această apă se toarnă calaicanul (gală) și se amestecă până se topește. Se ia apoi un butoi mare de 150-200 litri și se toarnă în el alți 10 litri de apă în care se bagă piatră vânătă ca să se topească. Pentru topirea pietrii vine să se facă mai ușor și mai repede, ea trebuie pisată și băgată într-un sac. Sacul se bagă întâi numai puțin cu fundul în apă și după cum se topește piatra vânătă, sacul se lasă tot mai mult în apă.

Între timp se răcesc și cei 10 litri de apă în care am topit calaicanul (gală) și ii turnăm în butoiul cel mare. Tot timpul părăse turnără gală topită peste piatra vânătă trebuie amestecat bine. După amestecul să fie făcut se mai toarnă restul de apă până la 100 litri, adică 80 litri apă și zama este gata de stropit.

Trebue făcută numai atâtă zămură de căci avem nevoie, căci stând căteva zile ea și pierde tăria.

In regiunea noastră bântuie mai ales la meri și pruni o gânganie urâtă cunoscută

sub numele de păduche lânos. Iarna ne putem ușor scăpa de acest păduche, căci el iernăză pe gâtul rădăcinilor adică sub pământ. La pomii pe cari îi știm din vară că au astfel de păduchi, le desgolim de pământ gâtul rădăcinilor și până la un sfert de metru pe tulipină și ungem cu carbolineum (13 lei Kgr.) pregătindu-l: punând 2 părți apă și 1 parte carbolineum. Este foarte bine că în grădina din jurul pomului, după ce să aibă carbolineum, să se pună var stins, căci acesta pe lângă că omoară păduchele îngrașă și pământul. După ce toate acestea sau făcut se pune pământul la loc în jurul pomului.

La mulți pomi se văd pe partea de miazăzi crepături mai mici sau mai mari pe scoarță. Aceste crepături sunt cauzate de îngheț și de desgheț. Ele sunt periculoase căci în aceste crepături își pun de regulă ouăle toate gâzgănilor de cari am mai vorbit. Aceste crepături se fac în tot timpul iernii dar mai ales în primăvară când vin înghețurile târzii. Ca să păzim ca aceste crepături să nu se facă vomunge toată tulipina și crengile mai groase ale pomului cu apă de var stins. Această apă va da o coloare albă tulipinei și scoarța nu se va mai încălzi peste zi și deci nu se va răci nici prea tare peste noapte aşa ca ea să crăpe. Afară de aceasta sunt anumite insecte care nu se vor mai suia pe pom din cauza apei cu var.

După ce toate lucrările sau făcut și pomul este curat să se adune (până ce nu se duce ultima zăpadă) în jurul pomului zăpadă și să se bătătoarească bine. Pe la sfârșitul lunei Februarie să se pună peste zăpadă bătătorită bălegar păjos. Acesta va încetini topirea zăpezii și desghețarea vegetației și înflorirea pomilor; brumele și înghețurile târzii care vin totdeauna primăvara nu vor prinde pomii în floare și vom avea recoltă bună.

Ultori tineri trebuie și ei îngrijiti. Iepurii fac mari stricăciuni rozând ultoii. Trebuie să se pună în jurul lor un gard mic de sărmă sau de nule cu spini. Cel mai sigur lucru este ungerea tulipinei cu „itsol” care prin miroslul lui alungă orice animal care ar vrea să se apropiie.

De multe ori ciorile așezându-se pe cloambele fragede ale ultoaielor le rup și astfel putem pierde ultoii. Este bine să se împinge în pământ, lângă ultoii un par care să ajungă mai sus decât cea mai înaltă cloambă. Acest par să fie făcut la capătul de sus ca o cruce. Astfel ciorile nu se vor mai așeza pe cloambe ci pe această cruce pe care vor sta mai ușor.

Tot spre sfârșitul iernii trebuie recolțate crenguțele (cloambele mici) de pe pomii roditori sănătoși cu recoltă multă și de neam bun, cu cari se vor face altoirile de primăvară. Aceste crenguțe trebuie să aibă însemnul copit. Ing. VIRGIL DAMIAN

Comunicate ale exploatarii agricole-silvice, secția societății „Mica”.

Dl. ing. Virgil Damian va vorbi Dumincă, în Biserică ortodoxă din Brad, după sfânta liturgie, despre: Înțăriri de iarnă în grădina de pomi, iar după masă, la ora 3, va face lecții practice cu sătenii, cari doresc să asiste, la pădurile Bradului. Locul precis se va anunța Duminecă în Biserică.

Societatea „Mica” va aduce în primăvară 5000 bucătării cari se vor împărți, cu un preț ieftin, la toți cei care doresc să se ocupe cu cultivarea pomilor roditori. Acei care se vor avea, până la data de 1 Martie, gropile făcute după indicațiile date de dl. Ing. Damian, adică: 2 m. de lungime, 2 m. lărgime și 80 cm. adâncime, vor primi de fiecare gropă câte un pom gratis. Cei care le au făcute, sunt rugați să anunțe aceasta primărie care la rândul ei va anunța societatea, să vină să controleze gropile.

Insemnatatea albinăritului

Toate legendele românești și străine spun că albinele s-au născut în grădina raiului. Într-adevăr sunt mari și prețioase folosale ce le avem dela albine. În primul rând este mierea, despre care Romanii spuneau că „este mană prețioasă căzută din cer” și că „nîmic nu poate fi mai bun”. Poetul Virgilii o numea „dar cereșc”, iar în Biblie cuvântul lui Dumnezeu este asemănător cu mierea pentru dulceața ei.

In timpurile vechi, după fiecare căsătorie, mama soției ducea vreme de o lună miere tinerilor însurăței; de aici a rămas numele „luna de miere”.

Mierea este cel mai bun aliment de îndulcire, fiind făcută din sucul dulce al florilor, numit nectar. Este un aliment sănătos și întăritor de trup. Ea curăță sângele, încalzește trupul, îl ferește de oboselă și linșește nervii. În timpul marșului soldații germani primeau câte puțină miere, tocmai ca să nu obosească.

Profesorul de medicină Dr. Oslander numește mierea adevăratul și poate singurul prieten al pieptului. Dr. Root zice: „mierea e cea mai bună dulceață pentru copii”. Mierea este foarte bogată în vitamine (substanțe dătoare de viață). Este un aliment (mâncare) care nu se strică, dacă e curată și bine îngrijită, ori cât de mult am păstra-o. În mormintele egipțiene s-a găsit miere, care era foarte bună.

Încă din vremurile cele mai îndepărtate se știa că mierea prelungesc viața. Marele filosof grec Pitagora a trăit 90 de ani hrănindu-se mai ales cu miere și pâine.

Un alt filosof grec, Democrit, care a trăit mai bine de 100 de ani, susținea că numai mierea î-a dat o viață aşa de lungă.

Pollion, care la 100 de ani era voinic și sănătos, fiind întrebat de Impăratul August, cum de a trăi aşa de mult, a răspuns: „într-îmbuținând mierea și untdelemnul”.

Încă o dovadă, care ne face să credem, că mierea prelungesc viața, este că toți studenții cunoscuți au avut o viață lungă. Astfel, Lartori 87 de ani, Hopkins 88, Dr. C. Miller 89, Dzierzon 94 etc.

Învățământul ce-l scoatem din toate acestea:

— Să mâncăm miere!

Un alt folos ce-l tragem de pe urma albinelor este ceară. Din ceară se fac luminăriile. Dela începutul creștinismului jertfa sfântă pe altarele bisericilor se aduce cu ceară. Copiii popoarelor vechi au învățat să scrie pe tablile de ceară. (Și noi am găsit în nanele dela Rosin două tablă cerată scrise la 163 d.H.). Cu ceară îmbălsămău cei vechi morții. Din ea se fac fel de fel de medicamente. Pentru facerea fagurilor în stupii noi este nevoie de foarte multă ceară.

Propolisul sau cleul de albine se întrăbușină destul de des în industrie.

Roiul este tot un folos, pe care nici nu aduc albinele. Cu ajutorul înșepăturilor albinelor se vinde că reumatismul.

Toate folosalele înșirate până aici sunt folosale cari se văd. Pe lângă aceste avem alte folosale, cari sunt nemăsurat mai mari. Aceste sunt:

1. Albinele ajută la zămisuirea florilor.
2. Distrug (omoară) ouăle insectelor vătămătoare.

Albinele sburând din floare în floare duc pulbere sau praful numit polen de pe o floare bărbătească pe una femeiască și în felul acesta floarea zămislește, adică leagă rod. Se știe, că atunci când primăvara pomii vănesc de albine, vom avea rod din belșug. Albinele ză-

mîsesc 90 din 100 de florii. Ele lucrează, spre deosebire de celelalte insecte de primăvara, până toamna târziu. Ele sunt singurele insecte care iernează adulte în număr mare, aşa că primăvara ele pot zămisli florile.

Marele învățat Darwin a făcut câteva încercări la nemîșorul de câmp și la trifoii, pentru a arăta că fără albine nu se poate lăsa rod dela plante. El a înconjurat cu rețea de pânză, câteva firn de nemîșor și de trifoii — ochiurile pânzei erau aşa de mici, încât albinele nu puteau trece prin ele la florii. Toamna a cules abia o singură sămânță de trifoii. Încercări de același fel au făcut americanii la peri și meri și rezultatul a fost asemănător.

In insula Chatam au fost plantați pomi roditori. Nici unul n'a rodit până nu s'au dus albine în insulă. De altfel vanilia nu rodește, unde nu sunt albine.

Un stupar din Franța povestește că i s'a întâmplat să rămână trei ani fără albine. Mare i-a fost mirarea, că în acești trei ani merii din grădina sa n'au rodit de loc. Acest lucru îl știau Olandezii, când au cerut guvernului să opreasă exportul albinelor.

Învățatul francez Gaston Bonier a rostit odată acest mare adevăr:

„Albinele au nevoie de florii ca să trăiască și florile de albine ca să rodescă”.

Când albinele zboră grămadă în căutarea hranei lor, intențează o pânză albă sub un cireș și veți aduna numai decât o mulțime de viermușori, aruncați jos de ele. Albinele pătrund în florile plantelor și scutură ouăle puse de fluturi. În felul acesta ele ne ajută să luptăm contra dușmanilor pomilor roditori.

Valoarea produselor albinelor din România se ridică la 400 milioane de lei. Câștigul ar putea fi 2—3 ori mai mare, dacă am și să le îngrijim, căci toată dibăcia în albinărit se sprijinește pe cunoașterea deplină a vieții lor.

Pe noi nu ne interesează numai câștigul bănesc, ce-l putem avea dela albine, ne mai interesează și câștigul moral. Multe lucruri minunate putem învăța dela albine. Ordinea, munca, hărnicia, curătenia, iubirea, toate se găsesc în stup. Diviziunea (impărțirea) muncii nicăieri nu e aşa de deplină ca în stup. Deschideți un stup și veți cări în el jertfa minunată, adâncă, fără pildă la alte viețuitoare, pe care o face fiecare generație (rând) de albine în folosul celeilalte. Ele părăsesc adăpostul și rostul lor pentru binele copiilor.

Dar mai presus de toate trebuie să învățăm dela albine să ne iubim țara, aşa cum ele își iubesc stupul și să ne jertfim pentru ea, aşa cum se jefesc fără șovăire albinele, atunci când un dușman încearcă să le-o cotopească. Eu cred, că această nețărură dragoste de țara lor, a făcut pe Români să creadă și să spună în legende, că albinele s'au născut în raiu.

Prof. MARTIN IOAN

Epigramă.

Unei duduie căreia i-am cerut un randeu și m'a refuzat...
Duduie dragă, vezi te-ai supărat
Că fi-am cerut și eu un randeu —
Păi dacă până acum la toți le-ai dat...
Credeam că merit și eu unul — nu?

P. B.

Insemnări din pribegie

(Continuare)

Gara Taișet 29 Iunie 1919.

Ne aflăm „pe front”, din 30 Maiu. Avem de păzit linia ferată siberiană pe întindere de 150 Km. Vest-Est, iar spre Nord acest sector se întinde căt voești — chiar până la Oceanul îngehet — și spre Sud până la granița Chinei. Apărarea liniei se face contra numeroaselor bande de partizani bolșevici — ce se formează tot mereu.

Rușii sunt nemulțumiți din cauza că amiralul Kolceak a oploșit pe lângă sine un mare număr dintre oamenii regimului țarist și acești oameni guvernează în spiritul acelui regim. Unii dintre ei iarăși nu fac nimic. Sunt mai cu seamă nemulțumiți generali și ofițeri superiori, cari nu au nici o intrebunțare.

Dacă mai pui și faptul cunoscut că Rușii de cănd cu revoluția — în urma propagandei socialiste — urăsc răsboiul, care la ei nu se mai termină; apoi înțelegi de ce se for-

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan — Românilor din Munții Abrudului —

(Continuare)

de: Const. Tisu

Muntenii încă din cele mai vechi timpuri și-au căstigat dreptul de a vinde diferite beuturi, plătind o taxă anuală de 157 flor., și 30 cr.

La anul 1778 însă pe lângă această taxă, Tesaureatul din Transilvania, mai înființă încă o taxă: taxa de licență, în baza căreia Românilor din munții Abrudului trebuie să plătească pentru fiecare vadră de vin $1\frac{1}{2}$ cr. și 1 cr. pentru fiecare litră de vînars.

Aceasta fu culmea nedreptății.

Iar pentru a asuprîrile și prigonirile să fie cu vîrf, guvernul din Transilvania la anul 1781 le luă muntenilor și acest drept de cărciumărit, care fu dat unui căpitan de cavalerie căsăt din armătă cu numele Ioan Aron din comuna Bistra, pe lângă o arândă anuală în suma de 12.000 flor.

Arenaudul însă nu putu achita nici rata primă a acestei arenzi, aşa că în urmă fu nevoit să abzică, la 26 Noemvrie 1781.

Dreptul de cărciumărit după ce fu luat dela vechiul arenadă, fu dat mai departe în arendă la doi armeni, tot cu suma de 12.000 floreni. Acești armeni lipsiți de oră ce simț de omenie, setosi de căștig, și pentru a să poată exploata căt mai mult pe bietul țăran, interziseră Românilor ori ce drept de cărciumărit în particular, iar ei aduceau aici în munți cele mai rele beuturi, pe care le vindeau muntenilor cu un preț îndoit.

Era interzis unui Român care mergea la vre-un targ din Abrud, Hălmagiu sau Câmpeni să ia ceva beutură cu el. Dacă totuși se întâmplă de lău careva, și era prins, i-se confișca beutura, era maltratat de către servitorii arendașului, și în multe cazuri și pedepsit.

Asuprîrea Românilor merse și mai departe în ramura aceasta, încât să a întâmplat că la anul 1782 în timpul serbărilor Invierii Domnului, arendașii armeni au aflat la biserică din Abrud să un litru de vin, care a fost trimis preotului de către un cetățean din Abrud pentru a se cumpăra credințioșii, și care vin fu confiscat din Sfânta biserică.

Fapta aceasta, era un păcat strigător și că, din care cauză nici nu putea rămâne nepedepsită, și în cazul de față pedeapsa lui Dumnezeu nici nu întârzie.

Scandalul din târgul Câmpenilor întâmplat la 24 Maiu 1782.

În comuna Câmpeni, din Munții Abrudului, se tăcea târg mare în tot anul, în ziua de 24 Maiu. La acest târg muntenii din comunele: Râul mare, Vidra, Bistra și Câmpeni, încă din vechime aveau drept a duce și vinde în acest târg diferite băuturi.

Dreptul acesta era un privilegiu particular al lor. Alții cărciumari străini nu aveau acest drept, și chiar dacă se întâmplă că cineva să ducă băutură în târg, muntenii le lăua dela dânsii un fel de vamă.

mează atâtea bande. Nu lipsa de alimente îi face să ia calea codrului și a „taigăi” ci cauzele de mai sus și propaganda ce o fac pe sate nenumărați agenți bolșevici. Câte o astfel de bandă numără până la 5—600 oameni. Contra lor se fac expediții spre Nord, ori spre Sud și se dau lupte îndărjite. Nici ei, nici noi, nu avem tunuri și avioane, ci numai puști și mitraliere. Înainte cu câteva săptămâni am avut sector la N-Udinsk. Era mai întins, dar mai liniștit. Spre Vest și spre Est dela noi fac paza alte trupe aliate: Cehi, Poloni, Sârbi, Letoni etc. Nu fac însă pază batalioanele de Englezi, Francezi, Italiani și Japonezi. Japonezii sunt cu totul pasivi. Se spune că Kolceak are mare antipatie față de ei, din timpul când a fost prizonier la ei — prin 1904—1905. În schimb arăta multă simpatie Americanilor. Dar ei însă nu-l ajută contra bolșevicilor.

Ne aflăm aici: Bat. I și II ap. și Compania de pioneri formată de curând, precum și Statul major și 2 trenuri blindate. Bat. de rezervă a rămas în Irkutsk.

Arenaudii armeni știau foarte bine despre aceasta, ci știau bine și despre aceia că muntenii sunt nemulțumiți pentru pierderea dreptului de cărciumărit; totuși încercă a-i opri spre a vinde beutură în târg. Spre scopul acesta ei înarmară întreaga lor servitorime cu diferite arme, și aseză băutură prin toate colțurile târgului. Din această cauză muntenii se indărjiră și mai rău.

Servitorimea văzându-se înarmată începu să brutalizeze pe țărani Români. Astfel se întâmplă că un servitor fugind călare prin târg, lovea în oreapă și în stânga pe fiecare om care nu se ferea, sau nu se putea fieri din calea lui. În fuga lui călcă cu calul peste o femeie, din partea Halmagiului. Tot acest servitor călcă și pe un țăran din Zarand. Dar țăranul indată ce se sculă de sub copitele calului se supără atât de tare încât puse mâna pe o secu și sparse fundul unei buji de vin a arendașilor.

Un alt servitor se certă cu un țăran din Râul mare cu numele Iacob Zăhușiu, și loindu-l cu patul puștii, duse pe bietul țăran nevinovat la domnul său. Tocmai când se reintorcea țăranul Iacob Zăhușiu, aflat pe zărandean spărgând butea cu vin a arendașului. Se însoțiră amândoi acești țărani și împreună cu alții începură a striga prin târg și a sparge la buji cu vin, aşa că în scurt timp vinul și diferite alte beuturi începură a curge vale prin târg. Dar țărani Români nu se mulțumire numai cu atât, ci în supărarea lor, se îndreptără către privințele arendașilor pentru a vîrsa beutura și de acolo. Aceasta o și faceau dacă primarul, din comuna Râul mare, Todea Dumitru nu îi oprea.

Indată după isprava această a Românilor, arendașii armeni temându-se de un râu și mai mare abziseră de cărciumărit, nevoind să-l mai primească sub nici o condiție.

După încetarea acestei turburări, se constituie o comisiune, pentru a constată cari au fost autorii, pentru a-i pedepsii, și pentru a statori pagubele cauzate arendașilor armeni. În guvernul din Sibiu ordonă la 5 Decembrie 1782 Tribunalului din Aiud, ca să trimită doi judecători la Zlatna, cari împreună cu funcționarii domenivilor se țină Forul dominal, să dețină imediat pe autori, să-i maltrateze, ca să poată afla și pe alții complici, și în fine să-i pedepsească în chipul cel mai aspru — adică cu moartea.

(Va urma).

Epigramă.

Tot duduie cu randeu-ul...

Cutare îmi spunea că'n față lui,
Iți tot ridici (fără intenție?) haina...
Felișo vezi și mai păstrează-ti taina
Ti-o prinde bine-ascultă-mă, ce-ți spui...

P. B.

Înțutul format de guvernamentele Enisei și Irkutsk este o întinsă pădure cu largi poieni și lumișuri, în cari sunt așezate satele și orașele, iar în cele mai îndepărtate cresc acele bogate și înalte ierbură — cu câte un mesteacăn unde și unde — cari caracterizează „taiga” Siberiană. Se înțelege că un aşa ținut este foarte potrivit pentru adăpostirea bandelor de cari vorbeam mai sus.

Taișet, 1 Oct. 1919.

Timpul se scurge monoton. În timpul verii s'au făcut multe expediții, contra bandelor, în ținutul râului Birinsa. Cel mai vestit șef de bandă: „Bici” a fost prinț și a terminat în „streang”. Ca el au mai pătit 7 „tovarăși”. Osânda a pronunțat-o Comandantul Legiunii, fără nici un amestec al cuiva. Si când te gândești că înainte, ca Român, nu puteai avea aici decât rolul de deportat, venit în „Pohod na Sibyr” cu lanțurile pe mâni... Azi suntem aici — pe o întindere aproape căt Ardealul — dispunătorii de viață și moartea Rușilor și indigenilor

O serbare

Serbarea aranjată în seara zilei de 10 Febr. l. c. de școala de Arte și meserii din Baia de Criș ieșe din comunul celor multe.

Programul compus din două părți: I. O piesă de teatru în trei acte, de o însemnatate netăgăduită pentru timpurile actuale — de criză morală — combătând apucăturile relev și relevând că bunele moravuri să fie la temelia unei civilizații și culturi alese — executată de corpul profesoral al școalei și II., exerciții gimnastice: piramide, executate de elevii școalei.

In general vorbind, diletanții au interpretat bine rolurile. D-na Dobrogeanu, în rolul de soacra, rolul principal din piesă, și-a trăit cu adevărat rolul.

Serbarea școalei de Arte și meserii din Sâmbătă trecută, ne-a făcut să privim școala cu alți ochi.

Ne-a făcut să înțelegem că la această școală, care are un corp didactic select, se muncește intensiv, muncă rodnică și constructivă.

Gestul profesorilor de a interpreta chiar ei — pe scenă — rolurile, prin care scriitorul își rostește verdictul nemilos asupra fanfarionilor și ridiculilor atât de primejdiași pentru tihna și progresul societății, a făcut o frumoasă impresie. Si apoi „nimic nu este mai folositor de cât să căștigi învățând prin distracție, să instruiești pe cineva prin joc“. Si acest mare adevăr se pare că lățea corpul didactic al școalei de Arte și meserii din Baia de Criș.

Si acum un cuvânt pentru director.

Ii cunoaștem de mult munca și sufletul pe care le-au pus pentru a face din școala de Arte și meserii o instituție de cultură, respectată de toată lumea.

Stim că s'a isbit de multe greutăți; iar invidiile și dușmaniile — inerente dealcului vieții, i-au dat mult de lucru. — Insă greutățile nu l'au descurajat, deoarece a fost călăuzit totdeauna de credința că nimic nu se șterge mai greu din memoriu oamenilor decât benefacerile.

Să-șl aducă aminte că de adevărate sînt spusele marelui scriitor francez Voltaire, înainte de a-și termina glorioasa carieră.

„J'ai fait un peu de bien, c'est mon plus bel ouvrage“.

Prof. D. TEODORESCU,

care cu mult succes a ținut cursuri de croi (dame și bărbătesc), la Petroșeni, Lăpuș, Deva, Hațeg, Hunedoara, Simeria, Brad, Baia de Criș și Gurabarza; va

TINEA CURSURI

după metodele cele mai perfecționate: engleze și franceze,

traduse în metodă proprie, la ARAD și în toate orașele din țară.

— NECROLOG — Cristina Cioflica în vîrstă de 75 ani a închiriat din viață în ziua de 7 Februarie a. c.

din partea locului. Din ceala de mai sus reiese că suntem un fel de stat în stat. Tot așa sunt, firește, și celealte trupe străine, ce au sectoare de apără... Mie aceste osânđiri la moarte, îmi plac mult, dar văd eu că „la răsboiu ca la răsboiu“.

Dorul de țară ne sugeră pe toți. Cum se va organiza acum România nouă? Noi avem foarte puține știri aici. Avem și noi gazeta noastră „Neamul românesc“ redactat de colegul Sandru din Viștea (Făgăraș) însă nu prea are de unde lăua știri deoarece numai puține zări străine răsesc până aici, iar cele rusești sufăr de boala cenzurei. Despre plecare acasă nici o veste. Se vede că aliații au interesul ca noi să mai luptăm încă aici. Deoarece oastea lui Kolceak luptă tot mai fără curaj și e temere că într-o bună zi frontul va fi rupt; generalul Comandant al trupelor aliate, Janin, și-a mutat cartierul din Omsk departe spre răsărit. Nu vom lupta deci alături de Ruși pe front, însă e probabil să avem și noi din greu lupte cu bolșevicii după ce ar lichida armata lui Kolceak cea ce credem se va și întâmpla.

Atașatul militar Ceh, Orsak, profesor în civil, cu care am prietenie, mă asigură că

Consiliul de miniștri de Luni Expozeul d-lui ministrul de finanțe Slăvescu

Membrii guvernului s-au întrunit Luni în consiliu. S'a comunicat membrilor cabinetului, știrile primite de guvern din străinătate asupra evenimentelor în curs. După consiliu s'a dat presei următorul comunicat:

Aseară la orele 7 a avut loc un consiliu de miniștri sub președinția d-lui G. Tătărescu, primul ministru.

D. Victor Slăvescu ministrul de finanțe, a făcut o expunere asupra principiilor generale din proiectele privitoare la degreavările fiscale.

ACESTE degravări vor fi cuprinse în șapte proiecte.

In consiliul de seară d. Victor Slăvescu, ministrul de finanțe, a mai expus economia proiectului prin care se modifică legea contribuționilor directe în ceeace privește unele cote la impozitele elementare în ce privește impozitul global: proiectul, prin care se reduc cotele din legea taxelor de lux și cifra de afaceri și proiectul pentru reducerea taxelor și impozitelor din legea timbrului.

Maxime și cugetări

Mama seamănă virtutea în inima copilului, în timpul adolescenței, ca agricultorul bun sămânța, primăvara în pământul pregătit.

Ori cât de sus te ajută soarta să fii, nu râde nici odată de cei mai mici și mai slabii de căt tine.

— S'a reorganizat comitetul de redacție al gazetei „Zarandul“.

La 4 Febr. Comitetul vechiu a făcut o dare de seamă despre activitatea sa, din anul 1933. S'a prezentat și gestiunea financiară din primul an.

Noul Comitet va da o atenție deosebită pag. minierul și crede că începând cu 1 Martie a. c. va mări numărul pag.

— Simțim o deosebită bucurie anunțând onorații cetitorii ai gazetei noastre, că mult apreciatul profesor universitar dela Sorbona, din Paris, Ionel D. Ștefănescu va veni la Brad, Duminecă în 18 Februarie, să ne țină 2 conferințe despre vestitele picturi din bisericile din Criștior și Ribița, cari s-au descoperit anii trecuți, și cari datează de peste anul 1400.

Ora și localul, unde va conferenția, se va anunța la timp prin afișe.

Zăpada căzută în această săptămână a fost de mare folos sămănăturilor. Gerul, ce s'a simțit pretutindeni, n'a avut nici o înrăurire asupra lor, mai cu seamă că în spate munte au fost învelite de zăpadă. Sfârșitul săptămânii e linșit și călduros.

Starea de față a semănăturilor făgăduiește o recoltă imbelisugată.

ATENȚIE!

Ceasornicile și bijuteriile cele mai bune și ieftine, mai ieftine chiar ca la orașe mari, se poate cumpăra la:

Ignatie Sidor,

— ceasornicar, BRAD, fondat 1903 —

— Articole optice și verighete. —

Facem reparații bune și garantate.

Cinema „ORIENT“ Brad
Duminecă în 18 Febr.

INVINGĂTORUL
(Der Sieger)

cu: KÄTHE de NAGY și HANS ALBERS

Operetă veselă în 9 acte.

ce se surpă tot mai mult ordinea în această țară a lui Kolceak. Încolo monotonie. Numai escadrone de lăncieri, format de curând, și urmează febrilă instrucție.

Taișet, Crăciunul lui 1919.

Frontul armatei lui Kolceak s'a desorganizat total. Si s'a desorganizat nu în urma unor grele lovitură date de bolșevici ci în urma incapacității și tembelismului din armata lui.

Vin vești că se apropie dinspre apus Armata roșie. Batalioanele de Italieni și Englezi au trecut spre răsărit. Sosesc știri că Divizia Polonă, care avea sector pella Urasnoiarsk ar fi fost nimicită în luptele cu bolșevicii. Că nu e bine întracolo se vede din faptul că se evacuează spre răsărit tot ce se poate evacua. Trec, ziua și noaptea, trenuri după trenuri spre Est, iar spre Vest nu mai merge acum nimeni. Întracolo e necunoscutul de care fug toți cei ce pot fugi. A început și pe aici a se forma „admnistrăția localnică“. Comitetul administrativ local a cerut și Comandanțului nostru să ii sprijinească. Firește au fost refuzați, noi neavând chemarea a ne ocupa de ei. Nu se declară bolșevici, însă sunt elementele suspecte ca bolșevice.

Ioan Fodor